

umjetnosti koje bi nas trebale izdizati u nadnaravno stvarnost pokazuje samo svoju ljudsku ili estetsku vrijednost, ako tekstovi i obredi nisu dobro prilagođeni onima radi kojih se vrše — liturgija ne donosi ploda, makar da se vrši valjano i propisno! U tom slučaju liturgija je blago kod kojega se umire od glada!« (J. Gelineau, nav. čl. 14).

Nisu ovo sporedna pitanja, nego pitanja života ili smrti!

Dr o. JURE RADIĆ

PASTORALNA IZRABA PETDESETEGA PSALMA

Eksegetične pripombe

Petdeseti psalm spada v vrsto žalostink z izrazito individualnim značajem (Ps 129, molitev kralja Manaseja) in v podvrsto spokornih psalmov. Spokorni psalmi se ločijo od žalostink že po uvodnem akordu: takoj na začetku omenja psalmist greh in bridko toži zaradi njegovih posledic, v žalostinkah pa opisuje nevarnost v kateri se nahaja in hudobijo, ki mu pretili od sovražnikov. Glavni predmet spokornih psalmov sta prošnja za odpuščanje grehov in želja po notranji prenovitvi.

Napis pravi, da ga je spesnil David, ko je prišel k njemu prerok Natan, potem ko se je bil spečal z Betsabejo. O tem poroča 2 Kralj 11. David je poslal Hetejca Urija v bojni metež iz katerega se ni več vrnil. Sam se je med tem časom spečal z njegovo ženo Betsabejo, ki je v prešuštvu z njim spočela in mu rodila sina. Po Urijevi smrti je prišel k Davidu prerok Natan in mu povedal priliko o pohlepem bogatinu, ki je ukradel revnemu kočarju edino ovco, da je z njo potregel svojega gosta. Ko David to sliši se razjezi in zakriči: »Mož, ki je to storil, mora umreti!« (12, 5) Natan izreče obsodbo: »Ti si tisti mož!« (12, 7) David se skesa, prizna svoj greh in prerok mu takoj napove odpuščanje: »Gospod ti odpušča greh; ne boš umrl!« (12, 14)

Nastane vprašanje ali res obstaja notranja zveza med vsebino 50. psalma in tem, kar pripoveduje 2. knjiga Kraljev v 11. poglavju? Zgodovinar ne more zagovarjati medsebojne zveze niti trditi, da bi psalm nastal v takšem okolju. Religiozni občutek psalmista je neprimerno bolj izostren in kesanje bolj bridko kot tisto, ki je opisano v 2 Kralj 11, čeprav ne

moremo reči, da se David ni tako bridko kesal. Razlika med Davidovim kesanjem in psalmistovim je očitna. David ne kaže nobenega kesanja dokler se ne sreča z Natanom, čeprav je preteklo od prešuštva pa do srečanja z njim nekaj mesecev in je bilo po svoji naravi zares groba kršitev izraelske morale. Vest ga ni vznemirjala. Celo potem, ko mu je prerok povedal pri liko, vsebine ni naobrnil nase, ampak mu je moral naravnost reči: »Ti si tisti mož!« in hkrati zagroziti tudi kazen. Šele tedaj se David skesa. Leži na golih tleh, postu se in moli. Pokora je trda, ker pa preneha takoj ko otrok umrje, spet ne vemo ali se je kesal zato, da bi s pokoro bolnemu otroku izprosil zdravje ali pa hoče z njo zadoščevati za svoj greh. Če je res Davidovo prešuštvo z Betsabejo vplivalo na nastanek psalma, spet težko razložimo, kako je mogel zapisati vrstici 6 a in 8, ker ni sam grešil zoper Boga in ker njegov greh ni bil zgolj nekaj notranjega. Besedni zaklad in pojmovno ozadje mnogo bolj spominjata na preroke kot na 2 Kralj 11, vrstici 20 in 21 merita kasnejši čas, morda na dobo suženjstva ali delovanja prerokov Ageja in Zaharija. (Prim.: E. Podechard, *Le Psautier I.* Lyon 1949, 238 sl.).

Glede napisov pri Davidovih psalmih je dognano, da so vsi vzeti iz prve in druge knjige Kraljev. Obe knjigi sta nastali po Davidovi smrti, zato napisov ni zapisal David, ampak poznejši redkator. Redaktorju očitno ni bilo do tega, da bi z njimi jamčil za kak eksaktni zgodovinski dogodek (prim. tozadevni odlok Biblične komisije z dne 1. 5. 1910), ampak mu je šlo za to, da nekemu dogodku iz zgodovine svojega ljudstva določi mesto v božji odrešitveni zgodovini in ga prikaže v luči Jahvejevih postav. Če napise tako pojmuje, nam ne delajo nobenih preglavic. Zakaj ne bi mogel vsebine 50. psalma doživeti tudi Jeremija ali Ezekijel? (Prim.: J. Botterweck, *Psalmen-Vorlesungen I.* München 1963, 65).

Psalmist se zaveda greha, mrak lega na njegovo dušo. Iz zavesti grešne krivde in iz strahu pred kaznijo, se izvije iz njegovega srca vroča prošnja k Bogu, naj mu greh odpusti. Obrača se na božjo milosrčnost in usmiljenje. Psalmist najava naslednje vrste pregreh: pregreha (*iniquitas*) 3b, 5; krivda (*culpa*) 4, 7a, 11b; greh (*peccatum*) 4b, 5b, 11a; zlo (*malum*) 6b in kazen za prelito kri (*poena sanguinis*) 16a. Vsak pojem nudi drugačno nianso greha. *Iniquitas* pomeni okrit človekov upor proti Bogu, navadno ne proti njemu samemu, ampak proti njegovemu poslancu. »Pazi nanj (sc. na angela vodnika) in poslušaj njegov glas; ne upiraj se mu; kajti ne bo odpustil

vaše krivde, ker je moje ime v njem« (2 Mojz 23, 21). V uporabi proti poslancu se skriva napuh podložnikov, ki teži po samovolji in oblasti. Takšno pregreho šibajo zlasti preroki, ker je bila nezvestoba Jahveju pglavitni greh izvoljenega ljudstva in znak nehvaležnosti za velika dela Jahveja (Oz 7, 13). Najbolj običajen pojem za greh v stari zavezi je bil izraz hata, greh, z osnovnim pomenom: zmotiti se, zgrešiti, pogrešiti, grešiti. Kot greh se prišteva le, če je storilec namerno kršil zapoved ali prepoved. S tem se pa ni pregrešil samo zoper postavo, ampak tudi zoper avtorja postave, Jahveja. Krivda (culpa) označuje greh in grešno krivdo. Tako greši, kdor s prostovoljnim dejanjem pride v nasprotje z božjo voljo.

Po obilnosti svojega usmiljenja izbriši mojo pregreho! (v. 3b) V prošnji je izražena želja, da bi Bog izbrisal, uničil greh. V njej tiči miselnost starega Orienta, da so grehi zapisani v knjigi zadolženja in jih je treba iz nje izbrisati, potem so odpuščeni (Izbriši me, prosim, iz svoje knjige, ki si jo pisal. 2 Mojz 32, 32; Dan 7, 10). Tudi Babilonci so prosili svoje bogove, da bi razbili table na katerih so bili zapisani njihovi grehi.

*Popolnoma me operi moje krivde
in mojega greha me očisti! (v. 4)*

Izrazi: oprati, očistiti, za čisto proglasiti spominjajo na kulturno umivanje. Kdor je bil postavno nečist (če se je dotaknil mrliča, če je bil gobav, krastav, pegav, žena zaradi krvotoka itd.), se je moral skopati v vodi in oprati obleko preden si je spet pridobil čistost (3 Mojz 15, 7 sl.). Greh so pojmovali kot nekaj ostudnega, umazanega. Madež ne ostane samo na človeku, ampak prehaja tudi na njegovo obleko. Grešnik je bil podoben gobavcu, ki je moral živeti zunaj tabora in je bil izključen iz kulturnega občestva (3 Mojz 13, 45, 46). Psalmist pojmuje greh bolj statično kot dinamično. Bolj kot grešno dejanje samo, ga vznemirja grešno stanje po katerem je trajno ločen od Boga. V tem tiči prekletstvo greha. Toži se mu po božji bližini, zato prosi za očiščenje svoje notranjosti. Zunanje umivanje ga ne bo očistilo dokler »ne izpere hudobije iz svojega srca« (Jer 4, 14), četudi bi se umival »s sodo in bi si jemal premnogo luga: tvoja krivda ostane umazana pred mano« (Jer 2, 22).

*Zoper tebe samega sem grešil,
in, kar je zlo pred teboj, sem storil. v. 6)*

Psalmist pozna svoj greh in ga tudi prizna. Zaveda se grešne krivde, toda še naprej vztraja pred Bogom. Izpoved »zoper tebe samega sem grešil« pomeni, da so vsi grehi, tudi grehi zoper bližnjega, naperjeni proti Bogu. Z grehom se človek obrne naravnost proti Bogu, zato je greh huda žalitev Boga in obenem strašno zlo. Žalitev, zadana Bogu je tolikšna, da pred njo zvodeni žalitev bližnjega, čeprav je po sebi tudi velika. Trepeta ob spoznanju, da je razžalil neskončno dobrega Boga in v tej zavesti tiči vsa bolečina spokorjenca. Čeprav je z grehom kršil moralni zakon in poteptal svetost jahvejevih postav, ga zgolj to ne boli toliko, kolikor ga muči zavest, da njegovo srce ni več pri Bogu, ni več čisto in je polno nehvaležnosti do Jahveja. Psalmist je ves prevzet od božje svetosti. Ob njej motri svojo hudobijo in tako zadobi njegovo grešno stanje še posebno ostrino. Kar je v tvojih očeh zlo, sem storil, vendar nihče ne more zaustaviti tvoje dobrote, če mi ti hočeš greh odpustiti. V tem spoznanju je vsebovana neizgovorjena prošnja: odpusti moj veliki greh!

*Glej, s krivdo sem se rodil
in z grehom me je spočela moja mati. (v. 7)*

S tem ni mišljeno, da bi bilo spolno dejanje in spočetje samo na sebi grešno. Človekove genitivne sile so od Boga in spolno dejanje kolikor ima za posledico rodno potomstvo ni grešno, marveč celo blagoslovljeno (1 Mojz 1, 28). Tudi ni mišljeno, da bi bil spočet v prešuštvu svoje matere, ampak hoče reči, da je grešnik že od prvega trenutka svojega življenja (ps 57, 4; ps 21, 10). Ali s tem aludira na izvirni greh? Ne. Psalmist ne pravi, da je greh podedoval po svojih starših, zaveda se le grešnosti, ki ga spremlja od rojstva sem. Mišljena je poželjivost, ki človeka nagiba k grehu. Nauk o izvirnem grehu je eksplicite učil apostol Pavel v listu Rimljanom (5, 12 sl.). Judje, tudi pobožni, so bili na splošno prepričani, da pripadajo grešnemu pokolenju in so zato grešniki od prvega trenutka svojega življenja, mnogo prej, preden sami morejo osebno grešiti.

*Glej, odkritosrčnosti se veseliš,
in v notranjosti me učiš modrosti. (v. 8)*

Bogu je všeč resnicoljubnost. Njemu ni mogoče nič prikriti, ker mu »nobena skrivnost ni pretemna« (Ezek 28, 3). Psalmist se zaveda božje vsevednosti. Priznava svojo krivdo in razgrinja pred Bogom najbolj skrite misli v tajnih kotičkih

svojega srca. V takšem spoznanju se razodeva modrost. Skrivnostno, tajno je vse, kar je v nasprotju z zunanji, vidnimi deji. Tudi v skrivnostem svetu človeških misli, čustev in namenov mora vladati modrost. Kaže se na znotraj in zunaj. Na znotraj se razodeva v tem, da je skrivnostni svet odprt božji vrednosti, na zunaj pa v popolnem skladju skrivnostnega sveta z zunanji deji.

*Pokropi me s hizopom in bom očiščem,
operi me in bolj ko sneg bom bel! (v. 9)*

V zavesti svoje zadolženosti pred Bogom, psalmist prosi za očiščenje. Misli na obredno očiščevanje po katerem so bili Izobčenci spet sprejeti v tabor. Duhovnik je tistega, ki se je očistil gob sedem krat pokropil s hizopom (3 Mojz 14, 7), kdor pa se je dotaknil mrliča, se je moral skopati v vodi in oprati svoja oblačila (4 Mojz 19, 19). Za škropljenje so uporabljali hizop, majhno, grmičasto in močno aromatično zel, kateri so pripisovali očiščevalno moč mimo Hebrejcev tudi pogani. Podobne očiščevalne obrede so poznali tudi Babilonci: »Tamariska me more očistiti... zelišče me more oprostiti, palmov stržen in posvečen tok iz studenca Ea in Asarilucha mi moreta uničiti grehe ter vrniti zgubljeno dobroto«. Psalmist prosi, da bi se tudi njega dotaknilo kropilo. Ne zadovolji se samo z očiščeno obleko, sam se hoče skopati v očiščevalni vodi, da bo bel ko sneg. Sneg je Izraelcu podoba čistosti (Iz 1, 18).

*Daj mi slišati radost in veselje,
naj se vzradujejo kosti, ki si jih potrl! (v. 10)*

Ko mu bo greh odpuščen in se bo skopal v očiščevalni vodi, se bo znebil neznosnega bremena, ki leži na njegovi duši. Očiščenju bo sledilo veselje, ki bo prevzelo vsega človeka. Potrte kosti, podoba skupnih, telesno-duševnih bolečin, se bodo vzradovale, to se pravi, da bo veselje prevzelo duh in telo.

*Čisto srce, o Bog, mi ustvari
in duha stanovitnosti v meni obnovi! (v. 12)*

Psalmist se ne obrača na Boga samo zato, da bi mu odpustil greh; on prosi več. Hrepeni po popolnem spremenjenju in prenovljenju svoje notranjosti. Ko je spoznal hudobijo greha in tako bridko občutil njegove posledice, se obenem zaveda svoje slabosti in zato steguje roko k Bogu, da bi ga za trajno rešil greha. To se bo zgodilo, če mu bo Bog preustvaril srce

in mu dal duha stanovitosti. V izvorniku uporablja izraz bara, narediti nekaj, kar zdaj sploh ni, ustvariti (prim. 1 Mojz 1, 1), kar je izrazito božje dejanje. Preustvari naj njegovo srce. Srce je sedež čustev (veselje, žalost, pogum), volitivnih dejev (odločamo se po nagibih srca) in tudi religiozno-moralnih dejanj. S tem izraža željo po preustvarjenju in prenovljenju celotne človeške osebnosti, vseh notranjih in zunanjih dejanj.

*Ne zavrzi me izpred svojega obličja
in svojega svetega duha mi ne odvzemi! (v. 13)*

Bog bi ga mogel takoj kaznovati, če bi ravnal zgolj po pravičnosti (1 Mojz 19, 26), ker pa je usmiljen s kaznijo prizanaša. Najhujša kazen zanj bi bila, če bi Boga za vekomaj zgubil. To bi spoznal že, ko bi mu Bog odvil »svojega svetega duha« in ne bi imel »veselja nad zveličanjem« (v. 14). Božji Duh je deloval v stari zavezi na različne načine. Zdaj se je utelesil v junaku (Debora, Samson) in ga navdajal s srčnostjo, da je premagal sovražnike izvoljenega naroda, zdaj je navdihoval preroke, da so ljudi učili in jih spodbujali k izpolnjevanju Jahvejevih postav, zdaj se je naselil v dušo pravičnega in ga krepil v svetem življenju. Psalmist prosi za zadnje. Njegov duh naj bi bil vedno trden in odločen v izpolnjevanju božje volje.

*Učil bom hudobne tvojih potov
in grešniki se k tebi spreobrnejo. (v. 15)*

Po prošnji, tako je navadno v individualnih žalostinkah, sledi obljuba s katero se spokornik zaveže, da bo poboljšal svoje življenje in tudi druge pripravljaj na spreobrnjenje (ps 21, 23). Večkrat navaja tudi vzrok za tako odločitev (ps 54, 8). Božje usmiljenje in dobroti sta ga tako pretresli, da hoče pokazati svojo hvaležnost na zunaj, ko bo učil grešnike izpolnjevati Jahvejevo voljo.

*Reši me kazni za prelito kri, o Bog, Bog, moj Zveličar;
moj jezik naj se raduje tvoje pravičnosti! (v. 16)*

Mnogi mislijo, da stem meri psalmist na dogodek 2 Kralj 11. Drugi pojmujejo to vrstico kot sinekdoho ali kot tip za kazen, ki jo izzove greh kot tak, ne glede na njegovo vrsto. Nekateri mislijo na krivično in nasilno prelito kri oziroma na nevarnost, ki preti pravičnemu s strani grešnikov (ps 137, 7). Najbolj primerno pa je, če mislimo na tiste grehe, katerim je

kot kazen sledila smrt. To je bilo lahko: zloraba bogoslužja (2 Mojz 20, 19; 3 Mojz 20, 1—5), kršitev sobotnega počitka (5 Mojz 31, 14), preklinjanje staršev (2 Mojz 21, 15), prešuštvo (5 Mojz 22, 22), sodomija (3 Mojz 20, 13), bestialnost (2 Mojz 22, 18) itd. Za tovrstne grehe je bila določena smrtna kazen. Če mu je Jahve greh odpustil in ga tako rešil smrtne kazni, je smel oproščenec po pravici vriskati, ker »grešnikovim ustom se hvala ne spodobi« (Sir 15, 9).

*Zakaj nad klavno daritvijo nimaš veselja
in če bi ti dal žgalne daritve, bi jih ne maral. (v. 18)*

Tu ni mišljena daritev za greh, ampak spravna daritev za odpuščene grehe. Bogu niso všeč žgalne daritve, ker same ne zmorejo nič, če jih ne spremlja skrušenost srca. »Jaz pa gledam na tega, ki je ponižen, ki je potrj v duhu in se trese pred mojo besedo« (Iz 66, 2).

Skrutinij vesti

Vsebinsko je 50. psalm izpoved grešnika, ki se zaveda svojega greha in tudi ve kakšna hudobija je greh, ker ga motri v luči božje svetosti. Grešnik je oropan Boga. Brez njega ne more živeti, zato trka na božje usmiljenje in prosi za odpuščanje grehov ter prenovitev srca. Če razčlenimo vsebino psalma na miselne enote, odkrijemo v njej vse bistvene prvine, ki so potrebne za dobro spoved. Psalm sam nakazuje smer v kateri ga moremo pastoralno najprej izrabiti. Ker more vsak grešnik vzbujati taka spokorna čustva kot jih ima psalmist, ga najprej izrabimo kot pripravo na spoved; ne samo zato, ker so v njem nanizane vse potrebne spovedne prvine, ampak zato, ker nas seznanja z razlogi zakaj mora biti pokora tako pretresljiva in iskrena. Poglejmo razvojno pot, od greha preko pokore do odpuščanja, kakor jo je preživljal psalmist.

Psalmist je smrtno grešil. Njegova duša ne najde več pokoja (Iz 57, 21). Iz tega zla ga more rešiti samo Bog. Nanj naslavlja prošnjo za odpuščanje (3—4), sledi priznanje grešne krivde (5—8), prošnja za odpuščanje (9—11), za obnovljenje dobrega duha (12—14) in obljuba, da bo grešnikom oznanjal velika dela Jahveja (15—19) ter liturgični dostavek s prošnjo, da se nanovo pozida, o jeruzalemski zidovi (20, 21). Takšna razčlenitev psalma se sklada s shemo tistih lastnosti, ki jih mora imeti dober spoved: spraševanje vesti, kesanje, trdni sklep, spoved in zadoščevanje.

Prvi pogoj za dobro spoved je natančno spraševanje vesti. Če to oprostimo, ne grozi samo nevarnost, da se vseh grehov ne bomo spovedali, ampak greha tudi ne spoznamo kot resnično zlo in se ne moremo zavedati njegovih posledic. Vest sprašujemo kadar vse umske sposobnosti in volitivne zmožnosti naobrtnemo nase in tako z duhovnim očesom gledamo vase. Po tej introspekciji odkrijemo v sebi dejanski stan. Pri spovedi ne gre samo za golo naštevavanje grehov, ampak tudi za spoznavanje samega sebe (Sokratovo načelo!). Ko gledamo vase odkrivamo vrsto in število grehov; obenem spoznavamo tudi vzroke svojih grehov in razmišljamo o načinu in sredstvih, da bi se jih odkrižali. Duhovni napredek je mogoč samo po doslednem spraševanju vesti. To so vedeli že pogani in so imeli spraševanje vesti za najprimernejše sredstvo za napredovanje v krepostih. »Po običaju pitagorejcev vsak večer pretresam svojo vest in sprašujem sebe, kaj sem čez dan govoril, slišal, storil«, pravi o sebi Cicero. Še bolj kot pogani naglaša potrebo po spraševanju vesti Cerkev in vidi v tem vir duhovnega napredka. Pri doslednem spraševanju vesti »spoznavamo vzroke svojih slabosti, v nas raste krščanska ponižnost in iztrebijo se slabe navade, premaguje nemarnost in duhovna otopelost, čisti se vest in krepi volja« (Mediator Dei). Tega bi se moral zavedati grešnik pred spovedjo. Biti mora na jasnem glede števila in vrste svojih grehov, še bolj pa ga mora pretresti dejstvo, da je z njimi razžalil neskončno dobrega Boga. Svoj greh mora motriti v luči božjih zakonov. Navadno pa ljudje to bistveno lastnost radi zanemarijo, bodisi zaradi malomarnosti ali pa zaradi slabe poučenosti. K spovedi prihajajo naravnost s ceste, s trga, s poslovnih opravkov. Ker ni časa za premislek se spovedo samo nekaterih grehov in ker ni predhodnega kesanja zvrčajo krivdo na drugega, sebe bolj hvalijo kot obsojajo, greh olepšavajo, prikrivajo in morda celo tajijo. Ker ne izrečejo sodbe o sebi, jih bo sodil pravični Sodnik. »Ko bi sami sebe presojali, bi ne bili sojeni« (Rimlj 11, 31).

Spoznanju grešne krivde mora slediti priznanje. Zavest, da smo grešili popolnoma prostovoljno nas sili h kesanju. Resnično kesanje ni v tem, da svoj greh poznamo, ampak v zavesti, da smo ga zakrivali sami in zato prevzemamo nase vse njegove posledice. Občutek krivde je toliko ostrejši kolikor bolj se zavedamo kakšno zlo je greh v božjih očeh. Po tem spoznanju grešnik postane nemiren in žalost se naseli v srce. Čeprav je priznanje grešne krivde še tako iskreno in žalost še tako velika, oboje samo po sebi še ne more zadobiti odpuščanja, marveč je

samo potrebni pogoj brez katerega odpuščanja sploh ni. V priznanju je izražena samoobsodba, vsebovana pa je tudi neizgovorjena prošnja po odpuščanju. Potem ko greh odkristosrčno priznamo in ga obsodimo, se s psalmistom obrnemo k Bogu in »če bodo naši grehi rdeči ko škrlat, bodo beli ko sneg; če bodo rdeči kakor bager, bodo beli kakor volna« (Iz 1, 18).

S kesanjem mora biti združena tudi odločna volja greh zapustiti. Greh ni zgolj nekaj zunanjega, ampak se spočne v naši notranjosti (Jak 1, 14, 15), zato je treba najprej prenoviti duha in prenovljenemu duhu bodo sledila tudi boljša dejanja. S psalmistom moramo spremeniti mišljenje, podreti za seboj vse mostove, ki nas vežejo z grešnim poželenjem in z odločno voljo vztrajati pred Bogom. To bo resnični »metanoia«, ki bo prenovil duh in telo.

Hudobija greha

Ob besedi greh se moderni človek prej posmehljivo namrdi kot zresni. Beseda greh se najde le še v slovarju, kdaj jo izgovori še kak otrok ali pobožna ženica, sem ter tja jo slišimo še z ust pridigarjev vendar je preveč medla in preslabotna, da bi nas gamila in pretresla. Vest pa se ne da prevpiti kar tako, in moderni človek jo kroti s tem, da poimenuje greh z najrazličnejšimi nedolžnimi izrazi. Greh je zanj samo dražeča napaka ali pomota, ki izhaja iz kake duševne bolezni. Za mnoge je greh dedna obremenjenost ali duševna neuravnovešenost; nihče ne greši iz lastne slabosti, kriv je njegov ponesrečen značaj, imel je smolo, za greh dolžijo škodljivo okolje. Najstrašnejši greh današnjega časa je ta, da je svet zgubil zavest greha. (Pij XII. v radijskem sporočilu 26. 10. 1946).

Verni ljudje so vajeni greh presojati bolj po njegovih posledicah kot samega na sebi. Preprost človek se težko vživi v teološko vsebino greha, bolj vidi škodo in zlo, ki izvira iz greha. Greh je najprej veliko socialno zlo. Pomislimo na greh prvih staršev! Kakšne kazni so ju zadele in po njima prešle na vse človeštvo! Kam privede človeka sovraštvo do bližnjega nas pouči zgodba o Kajnu in Abelu, zato je vsak, »kdor brata sovraži ubijalec« (1 Jan 3, 15). Uboj izzove maščevanje (1 Mojz 4, 23, 24). In posledice nečistega greha, zlasti ogabne sodomije, kdo jih more predvideti! (1 Mojz 19, 15—29; Rimlj 1, 24—32). »Očitna so dela mesa; in taka so: nečistovanje, nesramnost, razuzdanost, malikovanje, čaranje, sovraštvo, zdražba, zavist, jeza, prepirljivost, razprtije, ločine, nevoščljivost, uboji, pijančevanje, požrešnost« (Gal 5, 19—21). Ker so sadovi greha tako

pogubni, mora biti greh sam na sebi res veliko zlo, kajti vzrok je vedno strašnejši kot njegov učinek. Grešne posledice izvirajo iz greha kot počela in so z njim iste narave po načelu *agere sequitur esse*.

To spoznanje dopolnimo, če pomislimo na kazni s katerimi zakonodajalec sankcionira greh. Zaradi prešustva Izraelcev z moabskimi hčerami jih je padlo v enem dnevu nad triindvajset tisoč (4 Mojz 25, 1—9). Hujše kot časne so večne kazni. »Proč izpred mene v večni ogenj« (Mt 25, 41), »Tam bo jok in škripanje z zobmi« (Mt 25, 30). Plaši nas strašna spačenost in gradobija pogubljenih. Završeni so v peklenško brezno, kjer gori ogenj, ki ne ugasne in jih gloda črv, ki ne umrje. Tem mukam se pridruži še bridka zavest: kriv sem sam, res popolnoma sam...

Psalmist pojmuje greh še globlje. Predoči nam teološko vsebino greha. Ko meri odnos greha do Boga, gleda v najbolj temne globine grešne hudobije. To spoznanje izraža v 6. vrstici: »Zoper tebe samega sem grešil, in, kad je zlo pred teboj, sem storil«. Z besedami »zoper tebe samega« zatrjuje, da so vsi grehi, ne glede na vrsto, naperjeni proti Bogu. Greh je, drzno rečeno, atentat na Boga. Z grehom se človek obrne proč od Boga, srce pa naveže na minljivo in nič vredno stvar. (*Aversio a Deo et conversio ad creaturam, hoc est peccatum*). Za hipni, trenutni užitek zamenja grešnik večno srečo, za neskončno dobroto si izvoli končno, Boga zamenja za stvar. Bog je neskončno dober, pravičen in svet. Njegova svetost se kaže v zapovedih, te pa grešnik zlobno tepta. Ker s kršenjem zapovedi tepta božjo voljo žali tudi avtorja zapovedi, Boga. Uprl se je vsemogočnemu Bogu (ps 32, 9) in sedaj trepeta pred drznostjo svojih dejanj. Pri Bogu je užival srečo. Z radostjo je zahajal v hišo Gospodovo (ps 121, 1) in tam je vriskala njegova duša k živemu Bogu« (ps 83, 3), sedaj pa je oropan za to srečo. Nemir se je naselil v njegovo srce (Iz 57, 21) in bega okoli kot brezdomec. Največjo bolečino občuti zato, ker njegova duša ni več pri Bogu. Kakor je človeško oko ustvarjeno za svetlobo in je nesrečno če je slepo, ker je ne more več dojemati, kakor je uho ustvarjeno za sluh in je zgrešilo življenjski cilj če je oglušelo, tako je duša ustvarjena za Boga in je neskončno nesrečna, če ga zaradi smrtnega greha, gubi. Bolj kot telesna slepota ali gluhost ga boli ločenost duše od Boga.

S teološko vsebino greha daje psalmist tudi biblično osnovo popolnemu kesanju. Zavest, da je greh strašna žalitev Boga in duša zaradi tega prežeta z iskrenim kesanjem, ni nič drugega

kot popolno kesanje. Takšno kesanje navdihuje nadnaravna ljubezen do razžaljenega Boga in ta »pokrije množico grehov« (1 Petr 4, 8). Psalmist se ne kesa iz strahu pred pretečimi kaznimi, ampak zato, ker je z grehom žalil Boga. Njegov greh je bil naperjen naravnost proti Bogu samemu.

Če hočemo pri vernikih vzbuditi resnično nadnaravno kesanje potem je zato potreben pravi nagib. Človek je misleče bitje in ga prav nič ne prepričamo o hudobiji greha če venomer ponavljamo: dajmo, naredimo, pustimo . . . , ampak hoče, da nauk primerno utemeljimo in ga z razodeto besedo prepričamo o hudobiji greha. Greh je strašna žalitev Boga. Človek se upre Bogu pred katerim trepetajo angeli in svetniki. Kam ga utegne pripeljati takšen upor? Mimo vseh nesreč je največja ta, da bo za večno zavržen od Boga. Razžaljeno božjo dobrotu mora odplačati z nadnaravno ljubeznijo (ps 129, 1, 2). Takšemu spoznanju bo spontano sledilo kesanje.

Pokropi me . . .

Kropljenje s hizopom je bilo sestavni del starozaveznega bogoslužja. Imelo je več pomenov. S kropljenjem je bila potrjena zaveza med Jahvejem in izvoljenim ljudstvom. Mojzes je vzel polovico krvi daritvenih živali, jo zlil na oltar s preostalo pa pokropil ljudstvo in rekel: »Glejte, to je kri zaveze, ki jo je Gospod sklenil z vami« (2 Mojz 24, 8). Kropljenje je bilo del daritvenega obreda. Ko je duhovnik položil roke na daritveno žival, da bo ugodno sprejeta, so jo zaklali pred sveetiščem, duhovniki pa so prestregli kri in z njo krog in krog pokropili oltar (3 Mojz 1, 5). Pri daritvi za greh so kropili s krvjo sedem krat pred Gospodom (3 Mojz 4, 6). S kropljenjem so potrjevali tudi obredno čistost. Kdor je bil obredno nečist, ker se je dotaknil mrhovine, si je moral oprati svoja oblačila (3 Mojz 11, 25), gobavca pa so potem ko je ozdravel pokropili sedem krat z vodo (3 Mojz 14, 7).

Tudi v Cerkvi je kropljenje v navadi. Uporabljamo ga v različnih primerih. Najprej ponazarja božji blagoslov. Kakor padajo kapljice blagoslovljene vode na predmet tako naj pride nadenj tudi rosa božjega blagoslova. Blagoslovljen predmet sodi pod posebno božje varstvo. Blagoslovljena voda naj odganja zle duhove in odvrča bolezni. Vse, kad bo blagoslovljena voda pokropila »naj bo brez vsake nečistoče, in obvarovano vsake škode: naj ne bo ondi kužnega duha, ne kvarnega zraka: vsako zalezovanje skritega neprijatelja naj odstopi, in če je kaj take-

ga, kar nasprotuje blaginji prebivalcev ali njih miru, naj se po kropljenju te vodi umakne« (prim. molitev pri blagoslovu vode).

Pomembno je kropljenje hiše pred obhajilom bolnika ali pred podelitvijo zakramenta bolniškega maziljenja. Duhovnik pokropi prostor z blagoslovljeno vodo, moli antifono pokropi me in začetek 50. psalma, da bi z njegovim »skromnim vstopom v to hišo prišla tudi večna sreča in božji blagoslov« (prošnja pred maziljenjem). Blagoslovljena voda naj prežene skušnjavca, če ga nadleguje, pri njem pa naj vzbudi spokornega duha. In kropilniki po krščanskih domovih! Majhni so, pa ne brez pomena. Kako ganljiv je blagoslov očeta ali matere ko z blagoslovljeno vodo prekriža svojega otroka kadar se odpravlja z doma! Očetov blagoslov, podkrepjen s kapljicami blagoslovljene vode naj varuje otroka in ga oddeli od svetne pokvarjenosti tako kakor božji blagoslov oddeli nekatere predmete od posvetne rabe in jih nameni za bogoslužje.

Izrazito spokorni značaj ima kropljenje vernikov pred farno mašo ob nedeljah in praznikih. V cerkev prihajamo zato, da se udeležimo najsvetejše daritve in da tudi sami oddamo svoj dar. Toda preveč se nas drži posvetni prah in na to, da smo grešniki in bi se morali bližati oltarju v duhu ponižnosti niti ne mislimo. Antifona pokropi me in sledeči 50. psalm vzbujata skupaj s kropljenjem spokornega duha in željo po očiščenju grehov. Samo kadar stojimo čisti pred Bogom, mu je daritev všeč. Kako to dosežemo, ali s kropljenjem ali s spokornimi pristopnimi molitvami, ni važno. Potreben je spokoren duh in čist namen. Če tega ni, tudi daritev, še tako pompozna ne zaleže nič. »Čemu mi je kadilo, ki prihaja iz Sabe, dišeči cimeti iz daljne dežele? Vaših žgalnih daritev ne maram, vaše klavne daritve mi niso všeč« (Jer 6, 20). Zakaj ne? Zato, ker Bog »gleda na tega, ki je ponižen, ki je potrta v duhu in se trese pred njegovo besedo« (Iz 66, 2).

Kosti potrte

Tudi v našem izrazoslovju pomenijo besedne zveze »do kosti«, »s kostmi vred« nekaj trpkega: urezal sem se do kosti, premočen sem do kosti, požrl ga je s kostmi vred... Psalmist izraža z metaforo »kosti potrte« pretres človeških duhovnih in telesnih sil, popolno skrušenost. Grešnik se zaveda svoje krivde in drhti pred pravičnim sodnikom kot prosjak v silnem mrazu in čaka na razsodbo. Da bi ublažil božjo jezo venomer

ponavlja spokorne prošnje: svojo pregreho priznavam, obrni svoj obraz od mojih grehov, ne zavrzi me izpred svojega obličja, reši me kazni za prelito kri, moja daritev je skesan duh... Spokorni duh preveva celotno vsebino psalma. Zaradi izrazito spokornega značaja zavzema psalm v liturgiji važno mesto. Cerkev hoče vzbujati z molitvijo 50. psalma pri molivcih enaka spokorna čustva kot so pretresala psalmistovo dušo. Vse javne molitve se začno z »Gospod odpri moje ustnice« (v. 17). Kot spokorna molitev se nahaja 50. psalm v drugi shemi hvalnic, ki jih molimo od sedemdesetnice do velike noči, v adventnih ferijah, ob kvatrih in vigilijah. Pomembno mesto zavzema 50. psalm tudi v opravi za rajne. Pokojnikova duša se je že srečala z Bogom, spokorno molitev pa zanjo opravlja Cerkev. Pri molitvi za rajne je bolj v ospredju božje usmiljenje kot pokora za greh. Spokornik pa misli bolj na svoj greh in na pokoro, ki jo mora zanj pretrpeti. Bog sprejema našo molitev in knivdo, čeprav še tako strašno, odpušča. »Preloži na Gospoda svojo skrb, on te bo podpiral: nikdar ne bo pripustil da bi pravični omahnil« (ps 54, 23). Na tem sloni naše upanje. Ni greha pod soncem, da ga Bog ne bi odpustil, če se ga resnično skesaš. Greh je veliko zlo, toda ne največje. Največje zlo je storiti greh in v njem vztrajati. Psalmist nam kaže drugačno pot: »skesanega in ponižnega srca, o Bog, ne zametuješ« (v. 19).

Dr. FRANCE ROZMAN

BOGOSLUŽJE KRISTA USKRSLOGA

(2. članak uz saborsku liturgijsku Uredbu)

Nakon što je 7. XII 1962. izglasana I glava saborske Uredbe o sv. bogoslužju, C. Vagaggini napisao je sutradan u »Osservatore Romano«: »Ovaj doktrinalni dio ne samo da svečano ozakonjuje temeljnu nauku razvijenu u enciklici »Mediator Dei« nego je u nekim tačkama razjašnjava i razvija. Tako je vlastitost ove konstitucije: što narav liturgije promatra izravno pod vidom Krista kao prvotnog sakramenta i Crkve kao općeg sakramenta koji je proizašao iz Krista« (v. SB III, 27). Uredba na nekoliko mjesta uzima čitave pasuse iz enciklike MD, iako je ne citira jer je prevladalo mišljenje da se ne citiraju dokumenti redovitog učiteljstva, pa se prema tome u saborskoj Uredbi